

РОЗДІЛ 4. ФІНАНСИ, БАНКІВСЬКА СПРАВА, СТРАХУВАННЯ ТА ФОНДОВИЙ РИНОК

ПОДВІЙНИЙ ВИКЛИК: СТАБІЛЬНІСТЬ ТА КРЕДИТУВАННЯ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

DOUBLE CHALLENGE: STABILITY AND CREDITATION OF THE UKRAINIAN BANKING SYSTEM DURING MARTIAL STATE

У статті досліджено стан та тенденції розвитку банківської системи України в умовах воєнного часу. У складних умовах воєнного часу банківська система демонструє високі показники розвитку, зокрема прибутковості. Підкреслюється, що спрямування коштів переважно у цінні папери уряду не сприяє повноцінному виконанню банками функції фінансування розширеного відтворення економіки. Акцентовано важливість пошуку шляхів активізації кредитування реального сектору економіки за збереження стабільності фінансової системи. Проаналізовано вплив різних факторів на діяльність банківської системи, зокрема посилення регуляторних вимог, контроль за діяльністю системно важливих банків. У статті запропоновано низку рекомендацій щодо підвищення стійкості банківської системи та стимулювання кредитування, зокрема розвиток спеціалізованого кредитування, підвищення доступності кредитів для МСБ та сільськогосподарських підприємств, а також забезпечення кібербезпеки у фінансово-цифровому просторі.

Ключові слова: фінансова стабільність, стимулювання банків до кредитування, регулювання, системно важливі банки, цифровізація, воєнний стан, фінансування, інвестиції.

This article explores the state and development trends of Ukraine's banking system under martial law. Despite the challenging wartime conditions, the banking system demonstrates strong performance, particularly in profitability. The factors contributing to the profitability of the banking system are analyzed, among which surplus liquidity, high interest margins, and the dominance of income from operations with government bonds are highlighted. At the same time, attention is paid to the problem of stagnation in lending to the real sector of the economy, which has led to the accumulation of excess liquidity in banks. It is emphasized that directing funds mainly to government securities does not contribute to the full implementation by banks of the function of financing the expanded reproduction of the economy. The article examines the impact of martial law on the activities of the banking system and analyzes the key regulatory tasks in these conditions. Special attention is paid to the regulation of systemically important banks, which are considered as a source of systemic risk. The issue of digitalization of banking activities and its impact on the development of lending is also considered. A number of recommendations are proposed to improve the stability of the banking system and stimulate lending to the real sector of the economy. Among them: the development of specialized lending (project financing), in particular for the reconstruction of energy infrastructure; increasing the availability of loans for households and SMEs to purchase equipment for distributed energy generation; expanding lending to agricultural producers; minimizing lending risks by introducing a special category of loans and appropriate credit risk assessments; ensuring cybersecurity and protecting customer data in the context of digitalization of financial activities. The article emphasizes the importance of a balanced approach to the regulation of the banking system, which would ensure its stability and at the same time stimulate lending to the real sector of the economy.

Keywords: financial stability, stimulating bank lending, regulation, systemically important banks, digitalization, martial law, financing, investments.

УДК 336(477)

DOI: <https://doi.org/10.32782/bses.91-17>

Бірюк Д.О.

к.пед.н., докторант кафедри фінансових
ринків і технологій,
Державний податковий університет

Biryuk Dmytro

State Tax University

Постановка проблеми. Одним з ключових завдань фінансової політики на поточному етапі розвитку України є посилення спроможності банківської системи до фінансово-кредитного забезпечення вітчизняної економіки. В умовах обмеженості власних ресурсів суб'єктів господарювання та державного фінансування чи не єдиною можливістю залучення коштів була урядова «програма 5–7–9». Разом з тим, через активне зростання депозитів та стагнацію кредитування в банківській системі виникла ситуація відносного профіциту ліквідності за різкого зростання прибутковості банків, проте основну частину банківських доходів складали прибутки від портфелю цінних паперів (ОВДП, депозитних

сертифікатів НБУ). Спрямування частини прибутків до бюджету через підвищення ставки на прибутки підтримало фінансову стабільність в цілому і бюджетну стійкість зокрема, але не сприяло повноцінному виконанню банками функції фінансування розширеного відтворення економіки, яка потребує спрямування ресурсів у інвестиційні проекти. Тому пошук шляхів задіяння потенціалу вітчизняної банківської системи для фінансування потреб суб'єктів економічної діяльності набуває особливої актуальності. При цьому виконання цього завдання не повинно загрожувати стійкості фінансової системи, що у складних умовах воєнного часу потребує додаткових регуляторних заходів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Питання стабільного розвитку і ефективного функціонування банківської системи аналізувалися в багатьох роботах провідних вітчизняних науковців, зокрема О. Береславської, А. Даниленко, Н. Шелудько, В. Міщенко, С. Науменкової та інших. Стан банківської системи в кризових умовах досліджено Г. Карчевою [1], та О. Шумілом, О. Заїкою, С. Гречко [2]. Технологічний підхід у тенденціях розвитку банківських установ розвинули В. Кузьменко та В. Овчаренко [3]. Шляхи забезпечення фінансової стабільності банківської системи запропоновані В. Коваленко [4], а зв'язок стану банків із фінансовим ринком проаналізовані в роботі В. Мельника і М. Житара [5]. Пошуком перспектив розвитку вітчизняних банків займалися Руцишин Н.М., Пелех О.Р., Козак А.Р., Криворучко Н.М. [6].

Незважаючи на глибоке дослідження різних аспектів функціонування банківської системи специфіка воєнного часу зумовлює виникнення непередбачуваних ситуацій, що вимагає постійного оновлення підходів до регулювання банківського сектора з метою забезпечення його стійкості та стимулювання до кредитування економіки.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження стану і тенденцій розвитку вітчизняної банківської системи та розробка рекомендацій щодо підтримання її стійкості та стимулювання кредитування реального сектора економіки.

Виклад основного матеріалу дослідження. В останні роки банківська система України демонструє високі показники розвитку. Зокрема за 2024 рік основним джерелом банківських доходів були чисті процентні доходи (ЧПД) (69%) які зросли на 17,4% до 192,8 млрд. грн. Чистий прибуток (після оподаткування) склав – 125,6 млрд. грн. (+2,3%), а чистий фінансовий результат збільшився попри підвищення діючої на відповідну дату ставки оподаткування банків з 18% до 25% Нарахований податок на прибуток – 37,5 млрд. грн. (+69,9%). Відповідно у 2024 р. банкам нараховано податку на прибуток більше, ніж сумарно за 2020–2023 рр. Рентабельність банківського капіталу (чистий прибуток до власного капіталу банків) на 1.11.2024 р. становив 43,3%. Але підвищення ставки оподаткування прибутку банків до 50% у 2024 р. призведе до зменшення цього показника до рівня 30%, що відповідає довоєнному рівню – 32,47% на кінець 2021 р.

Факторами збереження високого рівня прибутковості банківської системи є такі фактори [7]:

- відносний надлишок ліквідності в банківській системі внаслідок наростання розриву в темпах зростання депозитів та кредитів. Такий структурний профіцит ліквідності, обумовлений, насамперед, невірнію балансістю валютного ринку через надходження міжнародної допомоги (валюти) на фінансування дефіциту бюджету;

- існування високої процентної маржі (спреду між ставками за активними операціями банків і залученням коштів);

- домінування процентних доходів від безрискових операцій із державними цінними паперами (ОВДП та депозитними сертифікатами, ДС). Зокрема, за даними НБУ, у третьому кварталі 2024 року процентні доходи від ОВДП і ДС склали 5,5% чистих банківських активів, тоді як від кредитування – 4,8%. При цьому частка ОВДП у процентних доходах має тенденцію до зростання, ДС – до зниження.

У період воєнного стану в Україні спостерігається тенденція до стагнації банківського кредитування, що зумовило наростання розриву у темпах росту депозитів та кредитів і ситуації структурного профіциту ліквідності (рис. 1).

У період високих воєнних ризиків кредити надаються лише у межах державної програми «Доступні кредити 5–7–9 %»: за станом на 30.12.2024 р. в її рамках підприємці отримали 24, 7 тис кредитів на 93,1 млрд грн, зокрема від банків державного сектора економіки – 18, 1 тис кредитів на 45,3 млрд грн). Усього за час дії воєнного стану в Україні видано 68,9 тис. кредитів на 270,4 млрд грн, з яких 68,77 млрд грн – на фінансування оборотного капіталу; 57,55 млрд грн – на антивоєнні цілі; 40,91 млрд грн – кредити для сільськогосподарських товаровиробників; 32 млрд грн – на інвестиційні цілі; 30,37 млрд грн – на переробку сільськогосподарської продукції; 25,64 млрд грн – кредитування в зоні високого воєнного ризику; 1,66 млрд грн – на фінансування енергосервісу. З моменту старту програми підписано 103, 7 тис кредитних договорів на 360 млрд грн. [8].

В цілому такі високі показники прибутковості і рентабельності банків у період воєнного стану свідчать про певну диспропорційність між станом фінансової і реальної сфер економіки та посилення впливу банківської системи на фінансову стабільність в країні. Через ці обставини НБУ ужорсточив регулювання банківської системи, зокрема підвищив вимоги до банківського капіталу. Хоча наразі банки зберігають більш ніж 2-кратний запас достатності капіталу: у 2024 р. норматив достатності регулятивного капіталу – 17,52% (до кінця 2024 року має бути 8,5%), капіталу першого рівня – 17,08% (має бути не менше 7,5%), основного капіталу першого рівня – 16,90% (має бути 5,625%).

Загалом, можна виділити два ключових завдання регулювання банківської системи в контексті забезпечення тривалої стійкості фінансової системи. Це підвищення спроможності банків до повноцінного виконання ними комплексу своїх функцій як основи внутрішньої фінансової стабільності та збереження стійкості банківської системи до кризових впливів. Особливо велике значення в цьому контексті мають так звані «системно важливі фінансові установи»

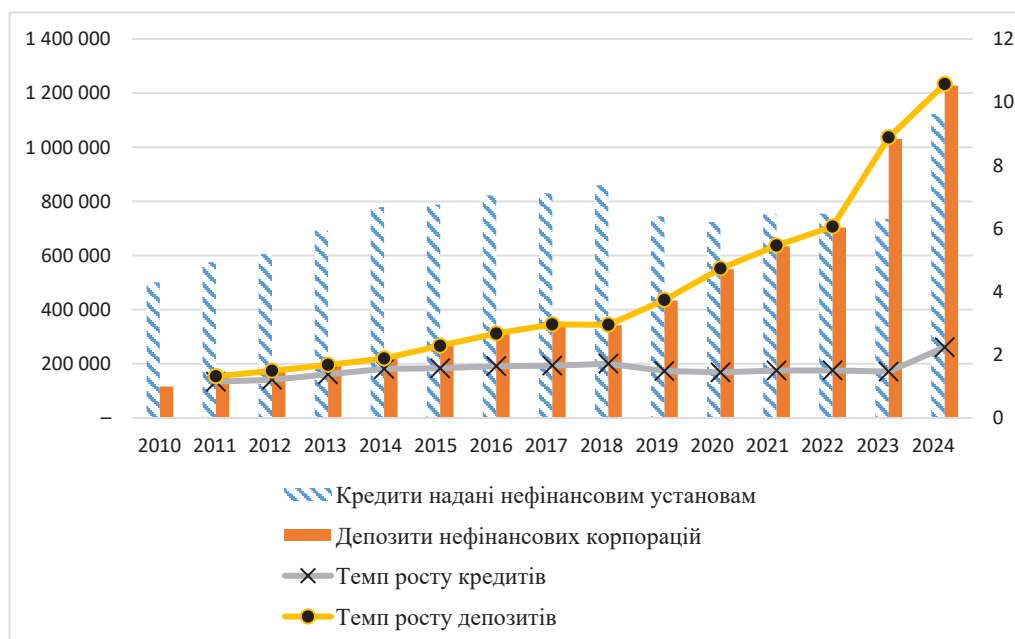

Рис. 1. Депозити та кредит нефінансових установ та організацій

Джерело: побудовано автором за даними НБУ [8]

(СВФУ), які розцінюються як одне з основних джерел вибухового поширення системного ризику та загроз стійкості фінансової системи. Це поняття у 2009 р. було введено Базельським комітетом і Радою з фінансової стабільності з ініціативи G20, як фінансовий інститут, банкрутство або можливі проблеми якого привели б до значних збитків для всієї фінансової системи держави та для економіки загалом, через їх величину, складність та системну взаємопов'язаність з іншими установами [9; 10]. До комплексу ознак системно важливого банку (СВБ) відносять його розмір та взаємопов'язаність з іншими фінансовими установами; що характеризує його спроможність ініціювати масштабні прояви системного ризику.

Базельським комітетом з банківського нагляду було визначено два рівні системної важливості банків: глобальний та національний. Глобальні системно важливі банки (ГСВБ, G-SIBs) – це інститути такого розміру, ринкової значущості та глобальної взаємопов'язаності, що криза їх платоспроможності чи їх банкрутство може привести до суттєвих порушень глобальної фінансової системи та негативних економічних наслідків у багатьох країнах. Національні системно важливі банки (НСВБ, D-SIBs) – це банк, чиє банкрутство може спровокувати серйозний негативний вплив на фінансову систему та реальний сектор економіки в країні локації банку [11].

В умовах сучасного фінансово-цифрового простору системно важливі банки набувають такої характеристики як «незамінність», що визначається його унікальністю і може проявлятися набором послуг, що надає така установа, в результаті чого

виявляється сильний вплив банку на систему, яка не може нормально функціонувати у разі його банкрутства» [12, с. 80]. Також СВБ є складним в контексті здійснюваних ним операцій (обсяг та складність операцій, масштаб надання послуг) і розгалуженої мережі філій (мережева складність) та інше. Банк, «який має складну структуру власності, розподілену на фінансовому ринку між значною кількістю інших фінансових інститутів системи, який у випадку банкрутства/виходу з ринку може спровокувати негативні наслідки для системи та економіки, можна вважати системно важливим» [13]

За сферою поширення кризового впливу регулювання системно важливих банків можна здійснювати з двох позицій, а саме:

- мікропруденційного нагляду – системно важливим банком є «банк, банкрутство якого приведе до величезних втрат для прямих кредиторів і акціонерів банку» [14, с. 379];

- макропруденційного нагляду – системно важливим банком є «банк з високим рівнем внеску до системного ризику, дефолт якого приведе до краху інших фінансових інститутів, величезних втрат фінансової системи, у тому числі й інших країн, негативно вплине на реальний сектор економіки» [14, с. 379].

У світі розроблено декілька моделей державного регулювання діяльності СВБ (рис. 2).

Можна виділити два ключових завдання регулювання системно важливих банків. Перше – підвищення їх стійкості. Друге – створення стабілізаційних механізмів, які б у разі виникнення проблем використовували б для стабілізації банків не кошти урядів та центральних банків (порятунок за рахунок

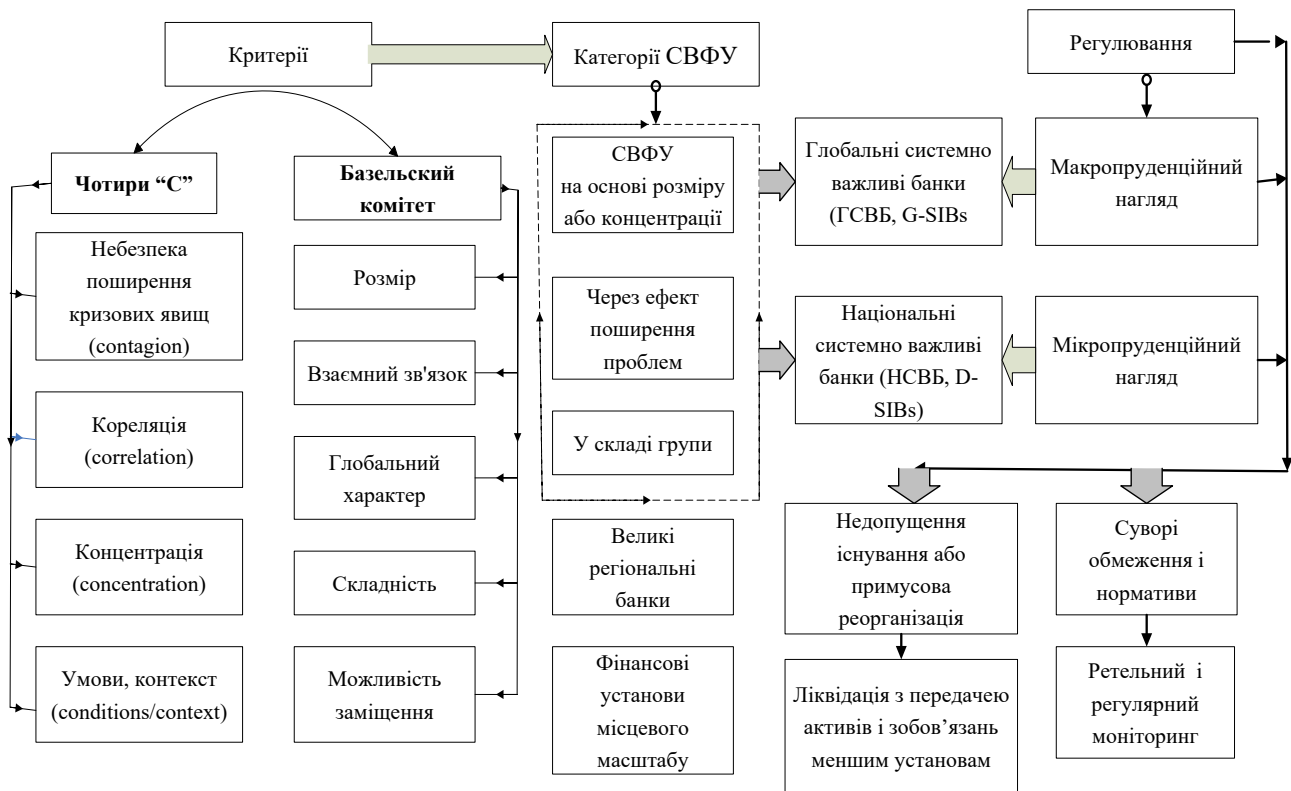

Рис. 1. Схема підходів до регулювання системно важливих банків

Джерело: складено автором

надання держдопомоги, або bailout), а, наприклад, кошти кредиторів (насамперед, власників субординованого боргу), які б конвертувалися в основний капітал і дозволяли банку підвищити свою життєздатність без допомоги від держави (bail-in), чи фінансове оздоровлення банку за рахунок коштів кредиторів. За успішного вирішення обох завдань можливо перейти до наступного кроку – законодавчого обмеження здатності держави підтримувати великі фінансові установи, спонукавши їх до самооздоровлення. На виконання цього завдання у 2014 р. було прийнято європейську директиву про фінансове оздоровлення банків (Bank Recovery and Resolution Directive), що гармонізує підходи до фінансового оздоровлення банків на території ЄС [15]. і на положення якої має орієнтуватися розвиток вітчизняного банківського регулювання.

В Україні питання регулювання діяльності системно важливих фінансових установ актуалізувалося під час кризи 2008–2010 рр., коли серед проблемних банків опинилися й деякі найбільші системні банки¹. У 2011 року з групи найбільших банків в Україні лише 5 банків володіли більше ніж 5% активів банківської системи, в тому числі, «Приватбанк» – 13%, «Укресімбанк» – 8%, «Ощадбанк» – 7%, «Райффайзен Банк Аваль» – 6%, «Укрсиббанк» – 5%, а їх сукупна частка складала

38% [8]. Протягом 2011–2017 рр. кількість банків, що відносилися до системно-важливих, поступово зменшувалася. Так, якщо ще в 2014 році до СВБ відносили 8 банків, то в 2015 році – 6, а в 2017 році – тільки 3. Але, протягом цих років обсяги їх діяльності не досягали середньоарифметичного показника системної важливості, щоб увійти до списку СВБ. На нашу думку, така ситуація більшою мірою пов'язана з вдосконаленням методики НБУ щодо ідентифікації СВБ в банківській системі України.

Зазначимо, що у 2017 р. після націоналізації ПАТ «Приватбанку», не залишилося ні одного приватного СВБ. Відтак усі системні ризики, пов'язані з необґрунтованою агресивною політикою Приватбанку, були знівлені за рахунок зміни менеджменту, перегляду стратегії та повного контролю держави над цим банком. Також слід відзначити, що ПАТ «Український експортно-імпорتنний банк» та ПАТ «Ощадний державний банк України» залишились державними банками, які мають свою довгострокову політику виважених ризиків, на які держава має прямий вплив.

Звичайно, найбільші українські банки за обсягами активів важко порівнювати навіть з середніми європейськими фінансовими інститутами. Проте під час кризи держава вимушена була надати їм допомогу, щоб зберегти стійкість фінансової системи,

¹ Згідно Закону України «Про банки та банківську діяльність» такими визначено банки, зобов'язання якого становлять не менше 10 відсотків від загальних зобов'язань банківської системи

що актуалізує питання про ефективність функціонування СВБ, роль банків з іноземним капіталом та переформатування діяльності всієї банківської системи. Серед основних шляхів регулювання вітчизняних СВФУ найбільш доречними слід визнати встановлення додаткових обмежень на прийняття ризиків (ліквідності, кредитного, інвестицій), збільшення необхідного рівня регулятивного капіталу, жорсткі вимоги до систем управління ризиками.

Таким чином, перехід СВБ у державну власність і суттєве скорочення кількості банків в Україні (до 62) за виконання ними більш жорстких вимог до якості капіталу дозволило підвищити стійкість вітчизняної фінансової системи і сприяло збереженню відносної фінансової стабільності у період воєнного часу. Разом з тим, потреба виконання високих рівень вимог до регуляторного капіталу та норм резервування підштовхувала банки до пошуку найбільш прибуткових напрямів інвестування коштів, якими на поточному етапі є операції з цінними паперами уряду (ОВДП) та депозитними сертифікатами НБУ. Це не сприяло розвитку кредитування реального сектора економіки, позбавляло вітчизняну економіку надійного фінансового базису.

Слід зауважити, що з подібною проблемою стикнулися фінансові регулятори і в інших країнах. Наприклад, з кінця 2023 р. банки США ведуть масштабну боротьбу проти посилення регуляторних вимог, передбачених «фінальним Базелем III» (Basel III Endgame), анонсованим в липні 2023 р. Головний аргумент банківської індустрії, що «фінальний Базель» переоцінює ризики та завдає великих збитків середнім банкам і економіці, зниживши доступність кредитування для бізнесу і населення, особливо у сегменті іпотечного кредитування. А стандартизація оцінок і вимог до капіталу, пов'язаних із видачею кредитів, зумовить міграцію деяких послуг у менш зарегульований небанківський сектор. Так, у січні 2024 р. Американська асоціація банкірів та Інститут банківської політики випустили 300-сторінковий лист, який містить всі способи, якими, на їхню думку, пропонувані регуляторні новації витіснять кредитування у тіньовий банківський сектор, скоротять ринкову ліквідність та викличуть «значне, перманентне скорочення ВВП та зайнятості. На противагу, прихильники жорстких вимог аргументують свою позицію тим, що у 2023 р. американська банківська система отримала прибуток у 256 млрд дол, що в півтора рази (за оцінкою ФРС) більше вартості збільшення капіталу банків протягом декількох років у разі прийняття нового стандарту. Так само проведений ЄЦБ аналіз фінансової системи єврозони показав, що перехідні витрати впровадження Базеля III (у її європейській редакції) будуть повністю компенсовані довгостроковою вигодою від її проведення, підвищивши стійкість і прибутковість банків, а також їхню здатність абсорбувати [16].

Для посилення інституційної спроможності фінансового сектора протистояти потенційним і наявним викликам і загрозам, що передбачено домовленостями з міжнародними партнерами України, в 2025 р. НБУ запланував поновити процедуру регулярної оцінки стійкості банків. Оцінка їх стійкості протягом 2025 р. здійснюватиметься в три етапи й передбачає оцінку незалежними аудиторами якості активів 21 обраного банку, що контролюють понад 90 % активів банківської системи. Отримані результати будуть екстрапольовані на інші банки, а стрес-тестування найбільших банків згідно з базовим і несприятливим макроекономічним сценарієм дозволить визначити необхідний рівень достатності капіталу.

Крім забезпечення стабільності банківської системи розроблено заходи щодо більш активного залучення їх до фінансування інвестиційних процесів в рамках спеціальної інвестиційної програми Ukraine Investment Framework в обсязі 9,3 млрд євро. З них 1,5 млрд євро виділяє ЄС через змішаний механізм кредитів і грантів, що здешевлює фінансування бізнесу, а 7,8 млрд євро – українські гарантії з коефіцієнтом резервування 70%. Гарантії забезпечують покриття фінансових ризиків за різноманітними операціями у державному та приватному секторах, таких як кредитування (у тому числі в національній валюті через українські банки), гарантії і контргарантії, інструменти ринку капіталу, інші інструменти фінансування або покращення кредитоспроможності, страхування, участь у капіталі або квазі-акціонерному капіталі. За призначенням кошти будуть розподілені таким чином: 15% гарантій буде спрямовано на підтримку МСБ, 20% від загального інвестиційного бюджету на Pillar 1 та Pillar 2 буде виділено на зелені проєкти, 25% на фінансування проєктів державного сектору. Фінансування виділятиметься через пряме фінансування – безпосередньо великі корпорації та муніципалітети, і непрямим чином через локальних партнерів – українських банків [17].

На підтримку урядових ініціатив НБУ ухвалив комплекс рішень для залучення банківського сектору до фінансування інвестиційних проєктів з відбудови економіки країни в рамках Стратегії з розвитку кредитування. Пріоритетними для спрямування кредитів визнані оборонно-промислового комплекс, енергетика, переробна промисловість, сільське господарство та відновлення енергетичних потужностей. Ключовою умовою розвитку кредитування в умовах воєнного стану є мінімізація ризиків наданих кредитів, для чого має бути запроваджено спеціальну категорію кредитів, для якої будуть встановлені відповідні оцінки кредитного ризику. Для підтримання ліквідності банків, що надаватимуть кредити у пріоритетні напрями, їм надано право:

- враховувати у розрахунку коефіцієнт участі ініціатора проєкту кошти, залучені від інвестора проєкту на поворотній основі;

– класифікувати кредит як спеціалізований, якщо немає застави корпоративних прав за наявності гарантій високої якості, та за наявності в компанії спеціального призначення доходів від інших джерел;

– не погіршувати на підставі судження оцінки рівня кредитного ризику боржника за спеціалізованими кредитами, якщо його окремі фінансові показники погіршилися;

– враховувати в обчисленні значень коефіцієнтів ліквідності забезпечення у формі обладнання/устаткування, що призначене для використання/експлуатації у сферах енергетики, розподіленої генерації енергії (0,9 – у разі прийняття такого обладнання/устаткування в забезпечення на підставі права довірчої власності; 0,75 – у разі прийняття такого обладнання/устаткування в заставу). Такі підвищені значення коефіцієнтів ліквідності банки мають право застосовувати за кредитами, наданими після 1 червня 2024 року для придбання обладнання/устаткування, що призначене для використання/експлуатації у сферах енергетики, розподіленої генерації енергії [18].

Ефективне виконання взаємопов'язаних завдань забезпечення стійкості банківської системи та використання її потенціалу для кредитування суб'єктів господарювання потребує врахування магістральних тенденцій цифровізації банківської діяльності, яка на сучасному етапі вже перетворилася з простого впровадження інноваційних технологій надання банківських послуг на переосмислення принципів банківської діяльності на засадах клієнтоорієнтованого підходу. Нові технології, такі як блокчейн, розумні контракти сформували передумови для впровадження інноваційних фінансових рішень, які забезпечують якісно новий рівень ефективності банківської діяльності, безпеки та зручності отримання послуг, якість яких на порядок вища, ніж у традиційних банків. Це полегшує завдання розвитку кредитування у складних умовах воєнного часу. Саме завдяки цифровим фінансовим технологіям банки мають змогу оптимізувати свою роботу, скоротити витрати та сформувати нові напрями надання послуг. Цим зумовлено швидке поширення цифрових технологій банківського обслуговування і розширення діяльності цифрових банків, найбільш успішним прикладом з поміж яких є Монобанк.

Разом з тим, слід відмітити наростання ризиків цифровізації, пов'язаних з кібератаками, залежністю від якості зв'язку та наявності електроенергії, а також такий феномен сучасного фінансово-цифрового простору як можливість надшвидкого поширення кризових тенденцій і посилення впливу системних банків. Невизначеність впливу цих ризиків на фінансову систему обумовлює підвищену увагу регуляторів до забезпечення стійкості банківських установ, що проявляється у невпинному перегляді вимог до якості їх капіталу та кредитно-депозитного портфелю.

Висновки. В умовах воєнного часу актуалізується необхідність ефективного виконання взаємопов'язаних завдань забезпечення стійкості банківської системи та використання її потенціалу для кредитування суб'єктів господарювання. Наразі в Україні утворився структурний надлишок ліквідності, який банки використовують для придбання низько ризикованих цінних паперів уряду на НБУ. В результаті у банків формуються надприбутки, які у 2024 р. були вилучені до бюджету шляхом підвищення ставок оподаткування прибутку фінансових установ. Проте реальний сектор економіки відчуває гостру нестачу фінансування, що покривається лише за рахунок коштів зовнішніх донорів. Труднощі задоволення потреб суб'єктів господарювання у фінансових ресурсах зумовлюють потребу пошуку інноваційних рішень в руслі тенденцій цифровізації банківської діяльності. А мінімізація ризиків потребує більш жорстких підходів до регулювання банківської системи, особливо системно важливих банків.

Розробка механізму надання гарантій під залучені ресурси з ЄС та реалізація заходів в рамках розроблених урядом та НБУ інвестиційної програми та стратегії розвитку кредитування сприятиме розширенню кредитної підтримки економіки України шляхом:

– поштовху до розвитку спеціалізованого кредитування (проектного, об'єктного фінансування), в тому числі для швидкої відбудови енергетичної інфраструктури;

– підвищення доступності кредитів, зокрема для домогосподарств та МСБ щодо придбання обладнання для створення розподіленої генерації енергії;

– розширення кредитування суб'єктів сільського господарства.

Забезпечення кібербезпеки та збереження конфіденційності фінансової інформації та даних клієнтів в умовах фінансово-цифрового простору стане завданням подальших досліджень.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Карчева Г. Т. Фінансовий стан банків України в умовах загрози світової фінансово-економічної кризи. *Ефективна економіка*. 2020. № 3. С. 1–9.
2. Шуміло О.С. Заїка О.В. Гречко С. Аналіз сучасного стану банківської системи України. *Економічний простір*. 2023/ № 188. С. 195–199. DOI: <https://doi.org/10.32782/2224-6282/188-32>.
3. Кузьменко В., Овчаренко В. О. Тенденції розвитку сучасних банківських технологій. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2019. № 2. С. 98–103.
4. Коваленко В. В. Моніторинг фінансової стабільності банківської системи України. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. 2019. Вип. 2 (19). С. 321–330.
5. Мельник В. М., Житар М. О. Банківська система України у функціонуванні фінансового ринку. *Проблеми*

економіки. 2020. № 1. С. 257–266. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-0712-2020-1-257-266>.

6. Руцишин Н.М., Пелех О.Р., Козак А.Р., Криворучко Н.М. Сучасний стан банківської системи України та перспективи її розвитку. *Вісник ЛТЕУ. Економічні науки*. 2024. № 75. DOI: <https://doi.org/10.32782/2522-1205-2024-75-04>

7. Зубрицький В. Чистий прибуток банків за 10 місяців 2024 року перевищив 125 мільярдів гривень. *Економіка*. 24 листопада 2024. URL: <https://meta.ua/uk/news/economics/232614-chistii-pributok-bankiv-za-10-misyatsiv-2024-roku-perevischiv-125-milyardiv-griven/>

8. Офіційний сайт НБУ URL: <https://bank.gov.ua/>

9. Рада з фінансової стабільності. Офіційний сайт. URL: <https://www.fsb.org/about/> (дата звернення: 15.02.2025).

10. Системно важливі банки. Офіційний сайт НБУ. URL: <http://surl.li/etkgx> (дата звернення: 15.02.2025).

11. A framework for dealing with domestic systemically important banks. Офіційний сайт Банку міжнародних розрахунків. URL: <http://bis.org/publ/bcbs233.pdf> (дата звернення: 10.02.2025)

12. Литвиненко О. Теоретичні засади визначення сутності системно важливих банків. *Фінансовий про- стір*. 2019. № 2 (34). С.74–84

13. Bernanke B. Financial reform to address systemic risk. *federalreserve.gov* URL: <http://surl.li/hiukb> (дата звернення: 30.01.2025).

14. Буря В.І. Науковий феномен системно важливого банку. *Економіка і суспільство*. 2016. Вип. 3. С. 375–381.

15. Our Take: financial services regulatory update. July 28, 2023. URL: <https://www.pwc.com/us/en/industries/financial-services/library/our-take/07-28-23.html>.

16. Basel III monitoring exercise – results based on data as of 31 december 2022. annex – analysis of eu specific adjustments. September 2023. URL: https://www.eba.europa.eu/sites/default/files/document_library/Publications/Reports/2023/Basel%20III%20monitoring%20report/1062188/Annex%20to%20Basel%20III%20monitoring%20report%20as%20of%20December%202022%20-%20EU-specific%20Analysis.pdf

17. Механізми фінансування інвестицій в Україні. в рамках Ukraine Investment Framework (Ukraine Facility 2 pillar). Міністерство економіки України. URL: <https://www.ukrainefacility.me.gov.ua/wp-content/uploads/2024/06/ukraine-investment-framework.pdf>

18. Постанова Правління НБУ від 07 червня 2024 року № 65 «Про затвердження Змін до деяких нормативно-правових актів Національного банку України та встановлення перехідних положень щодо запровадження оновлених вимог до капіталу банків». URL: https://bank.gov.ua/ua/legislation/Resolution_07062024_65

REFERENCES:

1. Karcheva H. T. (2020) Finansovyi stan bankiv Ukrainy v umovakh zahrozy svitovoi finansovo-ekonomichnoi kryzy. [Financial condition of Ukrainian banks in the face of the threat of the global financial and economic crisis]. *Efektivna ekonomika. – Effective economy*, no. 3, pp. 1–9.

2. Shumilo O.S. Zaika O.V. Hrechko S. (2023) Analiz suchasnoho stanu bankivskoi systemy ukrainy [Analysis of the current state of the banking system of Ukraine]. *Ekonomichnyi prostir– Economic space*, no. 188, pp. 195–199. DOI: <https://doi.org/10.32782/2224-6282/188-32>.

3. Kuzmenko V., Ovcharenko V. O. (2019) Tendentsii rozvytku suchasnykh bankivskykh tekhnolohii. [Trends in the development of modern banking technologies]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu. – Scientific Bulletin of Uzhhorod National University*, no. 2, pp. 98–103.

4. Kovalenko V. V. (2019) Monitorynh finansovoi stabilnosti bankivskoi systemy Ukrainy. [Monitoring the financial stability of the banking system of Ukraine.] *Skhidna Yevropa: ekonomika, biznes ta upravlinnia. – Eastern Europe: economics, business and management*, vol. 2 (19), pp. 321–330.

5. Melnyk V. M., Zhytar M. O. (2020) Bankivska systema Ukrainy u funktsionuvanni finansovoho rynku. [The Banking System of Ukraine in the Functioning of the Financial Market]. *Problemy ekonomiky. – Problems of Economy*, no. 1, pp. 257–266. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-0712-2020-1-257-266>.

6. Rushchysyn N.M., Pelekh O.R., Kozak A.R., Kryvoruchko N.M. (2024): Suchasnyi stan bankivskoi systemy Ukrainy ta perspektyvy yii rozvytku. [The current state of the banking system of Ukraine and prospects for its development]. *Visnyk LTEU. Ekonomichni nauky – Bulletin of the Lithuanian University of Economics*, no. 75 DOI: <https://doi.org/10.32782/2522-1205-2024-75-04>

7. Zubrytskyi V. (2024) Chystyi prybutok bankiv za 10 misiatsiv 2024 roku perevyshchyyv 125 miliardiv hryven [Net profit of banks for 10 months of 2024 exceeded 125 billion hryvnias] *Ekonomika – Economy*. Available at: <https://meta.ua/uk/news/economics/232614-chistii-pributok-bankiv-za-10-misyatsiv-2024-roku-perevischiv-125-milyardiv-griven/>

8. Ofitsiynyi sait NBU [Official website of the NBU]. Available at: <https://bank.gov.ua/>

9. Rada z finansovoi stabilnosti [Financial Stability Board]. Available at: <https://www.fsb.org/about/> (accessed 15.02.2025).

10. Systemno vazhlyvi banky. [Systemically important banks]. Ofitsiynyi sait NBU. Available at: <http://surl.li/etkgx> (accessed 15.02.2025).

11. A framework for dealing with domestic systemically important banks [A framework for dealing with domestic systemically important banks]. Ofitsiynyi sait Banku mizhnarodnykh rozrakhunkiv. Available at: <http://bis.org/publ/bcbs233.pdf> (accessed 10.02.2025)

12. Lytvynenko O. (2019) Teoretychni zasady vyznachennia sutnosti systemno vazhlyvykh bankiv. [Theoretical principles for determining the essence of systemically important banks]. *Finansovyi prostir. – Financial space*, no. 2 (34), pp.74–84

13. Bernanke B. Financial reform to address systemic risk. *federalreserve.gov* Available at: <http://surl.li/hiukb> (accessed 30.01.2025).

14. Bura V.I. (2016). Naukovyi fenomen systemno vazhlyvoho banku. [The scientific phenomenon of a systemically important bank]. *Ekonomika i suspilstvo.– Economy and society*, vol. 3, pp. 375–381.

15. Our Take: financial services regulatory update. July 28, 2023. Available at: <https://www.pwc.com/us/en/industries/financial-services/library/our-take/07-28-23.html>.

16. Basel III monitoring exercise – results based on data as of 31 december 2022. annex – analysis of eu specific adjustments. september 2023. Available at: https://eba.europa.eu/sites/default/files/document_library/Publications/Reports/2023/Basel%20III%20monitoring%20report/1062188/Annex%20to%20Basel%20III%20monitoring%20report%20as%20of%20December%202022%20-%20EU-specific%20Analysis.pdf.

17. Mekhanizmy finansuvannia investytsii v Ukraini. v ramkakh Ukraine Investment Framework. [Investment financing mechanisms in Ukraine. within the

framework]. Ministerstvo ekonomiky Ukrainy. Available at: <https://www.ukrainefacility.me.gov.ua/wp-content/uploads/2024/06/ukraine-investment-framework.pdf>.

18. Postanova Pravlinnia NBU vid 07 chervnia 2024 roku № 65 "Pro zatverdzhennia Zmin do deiakykh normatyvno-pravovykh aktiv Natsionalnoho banku Ukrainy ta vstanovlennia perekhidnykh polozhen shchodo zaprovadzhennia onovlenykh vymoh do kapitalu bankiv" [Resolution of the NBU Board of June 7, 2024 No. 65 "On Approval of Amendments to Certain Regulatory Acts of the National Bank of Ukraine and Establishment of Transitional Provisions on the Introduction of Updated Bank Capital Requirements"]. Available at: https://bank.gov.ua/ua/legislation/Resolution_07062024_65.